

ANMELDELSER

Præstehustruer, der helt eller delvis mangler i Wibergs Præstehistorie. Samlede og udgivne af Erh. Qvistgaard. København 1934. (I Kommission hos V. Thaning & Appel).

Det er en bekendt Sag, at der ved S. V. Wibergs meget fortjenstfulde Præstehistorie — et Værk, der ikke kan prises højt nok, især naar man betænker, under hvor ugunstige Arbejdsvilkaar det er blevet til — trods al anvendt Umage klæber adskillige Svagheder og Mangler. Ikke mindst gælder dette Oplysningerne om Præsternes Hustruer, hvad der vel væsentlig skyldes, at Wiberg kun i ringe Udstrækning havde Adgang til arkivalske Kilder, især Kirkebøger. Det maa derfor siges at være en meget taknemmelig personalhistorisk Opgave at korrigere og supplere Wiberg paa dette Punkt. Et Forsøg i denne Retning er blevet gjort af Erh. Qvistgaard i det i Overskriften nævnte Skrift, men man kan just ikke paastaa, at det er faldet særlig heldigt ud.

Allerede Titlen virker besynderligt. Hvorledes kan Præstehustruer — Menesker — delvis mangle? og hvordan kan de være »samlede og udgivne« af E. Q.? Efter Titelbladet er der lidt umotiveret anbragt et Portræt af S. V. Wiberg, der kaldes »Dansk Præstehistories Fader«. Dette ret flade Udtryk er misvisende, thi med al Anerkendelse af Wibergs store Fortjenester, er han dog ingenlunde den, der herhjemme har grundlagt dette Studium. Allerede i det 17de Aarhundrede anlagde Universitetspedellen Peder Muus værdifulde presbyterologiske Samlinger, og fra senere Tider kan man med god Grund som Forgængere for Wiberg blandt andre nævne Mænd som Peder Poulson, Treschow, Giessing, J. C. Bloch og Brødrene Fr. og Immanuel Barfod. — Efter en kort, noget uklart affattet Fortale følger dernæst Bogens Hovedparti: de af Forf. i Aarenes Løb indsamlede Oplysninger af genealogisk Art om ca. 3000 Præstehustruer. Væsentligt har han bygget paa Arkivalier i Biske- og Provstearkiver o. l., derimod kun sjældent (om nogensinde) paa Kirkebøger, hvad der er uheldigt, da det netop er her, at man skulde vente at gøre den rigeste Høst af supplerende Efterretninger. Man maa haabe, at de meddelte Oplysninger er paalidelige og nøjagtige, thi i de allerfleste Tilfælde vil Benytterne være henvist til at tage dem for gode Varer, idet der kun undtagelsesvis gives en Antydning af, hvilken Kilde Forf. har sin Viden fra. Allerede denne Mangel svækker Bogens Værdi, men langt værre er dog den Opstillingsmaade, der er anvendt. Da Bogen fremtræder som et Supplement til Wibergs Præstehistorie, havde den eneste naturlige Disposition været den: fortløbende i een Række at følge Wibergs Inddeling efter Pastorater, og indenfor disse Præsternes Løbenumre. Eventuelt kunde Præsternes Navne være føjede til i Parentes, da Wiberg i Supplementerne jævnlig har forandret den oprindelige Orden indenfor de enkelte Pastorater. I Ste-

det herfor har Forf. brugt en Fremgangsmaade, hvorved han skulde synes kun at have haft til Hensigt at volde Benytterne unødigt Tidsspilde og unyttigt Hjernebrud, idet han som Hovedinddeling har en alfabetisk Ordning efter Præstehustruernes Navne, men indenfor de enkelte Bogstaver har fulgt Wibergs Numre paa Pastorater og Præster. Følgen heraf vil i Praksis blive, at naar man søger en Oplysning om en Præsts Hustru, der ikke er omtalt hos Wiberg, — og i Almindelighed vil man da ikke paa Forhaand kende hendes Navn —, bliver man nødt til i hvert enkelt saadant Tilfælde at gennemgaa alle Alfabetets 27 Bogstaver under det paagældende Pastoratsnummer! Da det dog er disse, der ligger til Grund indenfor de enkelte alfabetiske Grupper, da Præstehustruernes Navne her indenfor ikke er opført i streng Bogstavorden, er det overhovedet ganske umuligt at indse, hvad Forf. har villet opnaa ved denne Skininddeling efter Bogstaver. Tildel afføder den flere Urimeligheder i Enkeltheder. Hvis en Præst har været gift to eller flere Gange, er det saaledes som Regel ikke tilstrækkeligt at søge Oplysningerne om hans Hustruer paa eet Sted, men man nødes til at slaa efter under alle de Bogstaver, hvorunder de forskellige Hustrunavne er anbragt. Ganske vist findes der Henvvisninger til de andre Steder, men det giver dog dobbelt eller flerdobbelt Ulejlighed, i Stedet for at man ved en forstandig Ordning kunde have indskrænket sig til at efterse eet Sted. Desuden gør der sig i saadanne Tilfælde ofte en mærkelig Mangel paa Konsekvens gældende, idet man undertiden kan finde alle de meddelte Oplysninger om en Mands forskellige Hustruer gentaget de respektive Steder, undertiden derimod blot møder en Henvisning.

Det er beklageligt, at Forf. har ment det nødvendigt at opstille det indsamlede Stof paa en saa upraktisk og usystematisk Maade, som her er sket. Andre Mangler ufortalt kunde der være blevet en nyttig supplerende Haandbog ud af det sikkert flittige Samlerarbejde, der ligger bag. Som Bogen nu fremtræder, maa den desværre som Helhed betegnes som forfejlet.

Bjørn Kørnerup.

Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte, 2. Reihe IX, 3. Heft. Kiel 1932.

Selskabet for slesvig-holstensk Kirkehistorie, som allerede har en længere Aarrækkes betydningsfulde Virksomhed bag sig, har ved Udsendelsen af den ovennævnte Del af sine Publikationer udgivet et Skrift, der er af mere end almindelig direkte Interesse for danske Læsere. Heftet indledes med en Afhandling af Pastor, Dr. Christian Stubbe om den danske Gesandtskabsmenighed i Wien og dens sidste Præster, deriblandt Johann Hieronymus Chemnitz († 1800), der siden i henved 30 Aar var tysk Præst ved Garnisonskirken i København, og som har vundet sig et europæisk bekendt Navn som Konkylolog. Afhandlingen, der i Formen er noget fragmentarisk, bygger paa et grundigt Studium af haandskrevet Kildemateriale baade i det danske Rigsarkiv og i Arkiver i Kiel og indeholder talrige Oplysninger om den wienske Gesandtskabsmenigheds Kaar. Det er dog beklageligt, at Forf. aabenbart ikke har vidst, at allerede P. W. Becker har givet gode Bidrag til dette Emnes Behandling i sin smukke Afhandling »De forhen bestaaende danske Gesandtskabskapeller i Udlandet« (i Evangelisk Ugeskrift, 2. R. XI, siden optrykt i Beckers Historiske Afhandlinger II, 1875), hvori han blandt andet har fremdraget interessante Træk til Legationspræsternes ældre Historie, som burde have været omtalt i den nye Fremstilling. Ligesom Stubbe støtter iøvrigt ogsaa Becker sig i høj Grad til Meddelelser fra Chemnitz i et sjældent lille Skrift fra 1761, der er en Hovedkilde til Belysning af dette Emne.

Af endnu større Interesse for Kendskabet til danske Forhold baade af kirkehistorisk og personalhistorisk Art er dog det følgende Bidrag »*Pfarrer Günthers Kollektentreise durch Dänemark und Schleswig-Holstein 1723 und 24*« ved Dr. Theodor Wotschke, siden suppleret af Selskabets nuværende fortjenstfulde Leder, Provst Dr. Ernst Feddersen. Præsten Martin Günther blev i en Aarrække udsendt til forskellige Dele af den protestantiske Verden for at indsamle Kollektpenge til de lutherske Menigheder i Pfalz, der siden 1685 levede under meget trange Kaar. Blandt de Landomraader, Günther besøgte, var ogsaa Danmark og Slesvig-Holsten, og om sit Ophold her har han aflagt udførlige Beretninger til sin Velynder, den bekendte ortodokse Teolog, Superintendent og Overkonsistorialraad Ernst Valentin Löscher i Dresden, i Form af Breve, som nu gemmes i den meget omfattende Brevsamling i Hamburger Staats- og Universitætsbibliothek. Vistnok i Begyndelsen af Juli 1723 kom Günther til København, hvor han opholdt sig en Maaned Tid, hvorpaa han rejste til Fyen og derfra til Slesvig og Holsten. Han havde saaledes rigelig Tid til at se sig om i København, og da han havde gode anbefalinger, kom han i Forbindelse med de fleste mere fremtrædende Personligheder baade i Kirken, ved Universitetet og i Regeringskredse. Nævnes kan saaledes Hofpræst Conradi, Biskop Worm, Stiftsprovst Reenberg, Professorerne Hans Bartholin, Johannes Trelund, Hans Steenbuch, Franck de Franckenau, Storkansler Ulrik Adolf Holstein, Hofmarskalk Engelke Bülow o. fl. a. Günther har aabenbart været en skarp Iagttager, og adskillige af de Domme, han fælder, er særdeles treffende. Saaledes har han faaet et meget rigtigt Indtryk af den gamle djærve Stiftsprovst Morten Reenberg, som han med Rette karakteriserer som »ein aufrichtiger Mann«, og ikke mindre har han haft Blik for, at den rænkefulde Biskop Søren Lintrup i Viborg vel havde et imponerende Ydre, men tillige »in der Physiognomie etwas verschmitztes«. Günther kom til København paa et Tidspunkt, da Modsætningen mellem Tilhængerne af den lutherske Ortodoksi og Pietismen var meget skarp, og han meddeler mange værdifulde Træk til Belysning af dette Modsætningsforhold. Da han selv hørte til den ortodokse Retning og — som nævnt — var nøje knyttet til Löscher, fandt han ikke overalt den bedste Modtagelse. Ejendommeligt nok var hans Landsmand, Diakonen ved St. Petri Kirke Mathias Schreiber, hvem han kalder en »totus Spenerianus«, den, der viste ham størst Kølighed.

Günthers Beretning er i tilføjede Noter ledsaget af en omfattende Kommentar ved Udgifveren og Provst Feddersen. Foruden biografiske Oplysninger til almindelig Orientering indeholder denne Kommentar jævnlig længere Udtog af utrykte Breve fra danske Kirkemænd og Lærde, hvorved den selvfølgelig faar en direkte kildemæssig Betydning. Disse Breve er henvedte fra de ovenfor omtalte, righoldige Samlinger i Hamburg, og skønt man skulde tro, at disse var gennemgaaet til Bunds af den af Videnskabernes Selskab nedsatte Kommission til Registrering af Kilder til dansk Historie i Udlandet, viser dog en Sammenligning mellem Feddersens Citater og Lauritz Nielsens »Registrant over Breve fra og til Danske i udenlandske Biblioteker«, at dette ikke helt kan være Tilfældet, og at disse Samlinger kunde fortjene en fornyet Undersøgelse.¹

¹ Nævnes kan det saaledes, at Brevet af 15. April 1719 fra Johs. Trelund til Löscher (Günther S. 317 Note 2) ikke findes optaget hos Lauritz Nielsen, og at Brevet af 23. Juli 1723 fra Prof. Georg Friedrich Franck de Franckenau til Löscher (Günther S. 319 Note 2) er henført til Diplomaten Gerhard Ernst Franck de Franckenau. Efter en Bemærkning i Kommentaren skulde man næsten tro, at alle de Franckenau'ske Breve til Löscher i Registranten urigtigt er henført til den sidstnævnte Franckenau.

Medens Kommentaren som Helhed indeholder meget af Værdi, kunde man nok have ønsket, at Udgiveren havde recenseret Günthers Tekst noget skarpere (hvis man da ikke ved de følgende Eksempler staar overfor Fejllæsninger hos Udgiveren). S. 320 hedder det f. Eks., at Biskop Thura i Ribe havde en Søn paa 24 Aar »Laurentius Thura«, der laa paa Borchs Kollegium og var en fremragende Disputator. I Noten oplyses det, at herved menes Laurids Thurah († 1759), den bekendte Arkitekt og Udgiver af »Den danske Vitruvius«. Dette er umuligt allerede af den Grund, at denne Thura aldrig har været Student, og en Bemærkning i Günthers Tekst om, at han just havde udgivet sin »Idea historiae literariae Danorum«, viser da ogsaa, at der er ment Litterærhistorikeren Albert Thura († 1740). Paa samme Side omtaler Günther den imødekommende og lærde Professor i Græsk H. Schramm og paa næste Side Oversekretæren i Danske Kancelli Kossgaard. Da der ingen Noter er føjede til disse to Mænds Navne, maa man tro, at Udgiveren ikke har kunnet oplyse noget om dem, og i saa Henseende maa han være undskyldt, da der ikke fandtes Personer af saadanne Navne. Ment er naturligvis Hans Gram og Fr. Rostgaard. Sammenlignet hermed er det af mindre Betydning, at Nyborg S. 323 kaldes Vyborg og Biskop Lodberg i Odense Ladberg.

Trods de her anførte Mangler ved Udgaven maa man dog sige, at Beretningen om Günthers Kollektrejse i Danmark er et kærkomment og værdifuldt Bidrag til Oplysning om Personligheder og Forhold i Pietismens Brydningstid.

Bjørn Kornerup.

H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer med kgl. Bevilling 660—1869. København 1935. I Kommission hos Levin & Munksgaard. 446 Sider.

Sekretæren i »Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie« har udsendt en »Stat« over danske Prokuratorer under Enevælden og til 1869, da Benævnelsen Prokurator afløstes af Benævnelsen Sagfører, et stateligt Værk, der betegner en af de anseligste Forøgelse af vor personalhistoriske Litteratur siden Wibergs Præstehistorie. Bogen er udgivet af Det danske Sagfører-samfund, og Forfatteren oplyser, at Manuskriptet har ligget færdigt siden 1923. Man undrer sig over, at vor store Sagførerforening ikke har kunnet bevæge sig til at udsende det før nu.

Studierne til den foreliggende Bog har dannet Grundlaget for den Fremstilling i to Bind af Prokuratorstandens Historie, der udkom 1927—28 under Forfatteren Palle Rosenkrantz's Haand, og som disse to Bøger omhandler Hjorth-Nielsens Værk kun Prokuratorer med kgl. Bevilling, men dette sidste bringer dog ogsaa et mindre Afsnit med Biografier af Prokuratorer, som levede paa Magistraternes Borgerskaber eller Amtmændenes Bestallinger.

Det er aabenbart de sidste »ikke kgl.« Standsmedlemmer, der har skabt det mindre gode Rygte, hvori Prokuratorstanden har staaet lige til vore Dage. Det vilde derfor have haft betydelig Interesse, om det havde været muligt for Hr. Hjorth-Nielsen at bringe endnu flere Biografier af de Procesfuldmægtige, som var mindre fremtrædende og ikke naaede at faa Bevilling gennem Kancelliet. Men man forstaar, at Arbejdet herpaa vilde have været umuligt p. Gr. af det mangelfulde Kildestof.

Bogens Biografier er ordnet alfabetisk med udførlige Notehenvisninger under hver enkelt Levnedsskildring, men man kunde have ønsket, at Forfatteren havde været uortodoks nok til at opstille Biografierne kronologisk efter de udstedte Bevillinger. Thi en saadan Opstilling vilde vistnok have givet en bedre

Oversigt, end man har nu, over, hvorledes Prokuratorernes Lod har været i Gennemsnit og i de forskellige Perioder af det Tidsafsnit, Bogen omhandler — ogsaa over de Millieus, hvorfra Standen rekruteredes.

Det havde maaske ogsaa været af Værdi, om Højesteretsprokuratorerne havde været samlet for sig. De har vist altid indtaget en Særstilling, fordi Autoriteterne, vel særlig Højesteret selv, vaagede over, at der steds kun var saa mange, at de alle kunde tjene Penge. Der laa ogsaa deri Udtryk for Ønsket om at drage Nytte af disse Mænds Indsats i Retsplejen, et Tillidsvotum til selve Standen, som Landets øvrige Autoriteter ikke synes at have næret overfor »deres« Prokuratorer. Af Prokuratorerne med Bevilling var nogle ved selve Kancelliets Affattelse af Bevillingens Ordlyd henvist til bestemt afgrænsede Omraader af Landet, hvad kunde tyde paa en lignende Indstilling hos Kancelliet som hos Højesteret, men et meget stort Tal af Prokuratorer med Bevilling havde Ret til at procedere for alle Over- og Underretter, ofte i begge Riger (Danmark og Norge), Højesteret undtaget.

Ogsaa som Opstillingen af Biografierne nu er i Bogen, faar man imidlertid et levende Indtryk af Standens Vækst. Den har aabenbart oprindelig Rod i Godsadministrationens »Forsvar« for sin Almue. Dette Forsvar udvidet til »alle og enhver« skaber Prokuratoren. Forsvaret bestod ikke blot i Afværgelse af Angreb, men ogsaa f. Ex. Forfølgelse af Forbrydere og andre Angrebsmænd, hvad lige til moderne Tid næsten helt var overladt til den Private. En stor Part af Prokuratorstandens Mænd er Præster, Skolelærere og andre Embedsmænds skrivekyndige Sønner. Saa sent som i Firserne af det 19de Aarhundrede ser vi — i Marie Bregendahls sidste Bog: Holger Hauge og hans Hustru — Præstesønnen Ove Rørdam (et symbolsk Navn!) gaa sine Bysfolk til Haande med at udrede Logikken i en økonomisk Situation.

I det store og hele findes der ikke i Biografierne over Prokuratorerne med kgl. Bevilling Holdepunkt for en ringe Anseelse af Standen. Socialt hævdede disse Folk sig, omend de oftest kun drev Prokuratorvirksomheden som Bibeskæftigelse. Heller ikke i Nutiden er jo Sagførelse Sagførernes Hovedvirksomhed. Prokuratorerne gik i tidligere Tid ofte over i Embedsstillinger som Byfogder, Ridefogder og lignende. »Foged« er jo det gamle Ord for Embedsmænd. Man træffer derfor i den foreliggende Bog mange Familienavne, som er velkendt fra Personalhistorien iøvrigt.

Adskillige Prokuratorer endte i solide Stillinger som Ejendomsbesiddere, navnlig i Landbruget. Siden Forordn. af 3. Juni 1796 finder man dem i Enkekassen, hvad der viser deres sociale Niveau og særligt glæder den Personalhistoriker, som søger at udrede deres Levnedsløb.

Man kunde undres over, at Befolkningen i ældre Tid, skønt langt mindre end nu, udgjorde tilstrækkeligt Klientel for professionelle Prokuratorer. Dog har Proceslysten — og Procesnødvendigheden — vist dengang været betydelig større end nu til Dags. Da Hof- og Stadsretten oprettedes 1771, søgte dog kun 12 Prokuratorer Adgang til at møde for den. Men der var aabenbart Penge at tjene som Prokurator, og særlig i de økonomisk gode Tider i Slutningen af det 18. Aarhundrede synes Tallet paa Prokuratorerne at stige.

Da en københavnsk Prokurator Carl Schrøder 1778 fik Embede som Byfoged i Slangerup, vendte han tilbage til sin Virksomhed som Prokurator allerede efter 3 Aars Forløb. Slangerup var Landets mindste Købstad. 1706 fortæller Niels Hammer i Helsingør, at han »ved stor Søgade og Vanslykke er blevet foraarsaget at applikere mig til Prokuratorembede«, og selve Kancelliet iler 1810 Peter Horrebow Råtenburg, der var blevet Herredsfoged i Sunds-Gudme Herreder ved Svendborg, til Hjælp ved, da Lønnen som Foged var lille, at give ham Bevilling som Prokurator ved alle Over- og Underretter i Danmark, Højesteret undtaget, og tillige — naturligvis — Sunds-Gudme Herreders Ret undtaget.

Tidligt — adskillige Aar før 1700 — har man som Betingelse for at opnaa Prokuratorbevilling, ja for at tillade Prokuratorens Virksomhed, forlangt gode anbefalinger for Retsind og Duelighed fra Byens Øvrighed og fra Amtmanden. Men dog klagede Myndighederne over, at der ikke opnaaedes tilstrækkeligt. Da den senere Byfoged i Maribo, Jacob Nielsen Møller, 1789 søgte Prokuratorbevilling i Danmark, roser Amtmanden over Hedemarskens Amt i Norge, hvor Møller dengang boede, hans Dygtighed og Uegennytighed, men tilføjer bedsk: »en Dyd, som saa sjældent findes hos Prokuratorerne paa Landet.«

I andre Biografier er vi saa langt ude, at man forstaaer Folkedommen over Datidens Sagførere. Saaledes hedder det om Niels Christensen Lind 1735, at han som Ridefoged paa Kalundborg Ladegaard havde ladet nogle Tyve, som han havde i Forvaring, holde saa snævert fængslet, at »den ene Tyv er død, efter at hans Hænder og hans venstre Ben af Jernet i Blokken var blevet forraadnet, og et af Kvindemenneskernes Fødder bortraadnet, saa hun ventelig sætter Livet til.« Man mindes ældre Tiders Retsforhold, hvor Tyven var den bestjaalnes Fange, ikke Samfundets, og Retten og Samfundet kun havde den Opgave at dømme Forbryderne og godkende, hvilken Straf den Forurettede maatte give ham.

Prokurator Lind fik da ogsaa kun en Formaning fra Amtmanden, som ellers ikke greb ind. Det er ikke Prokuratoren, men Tiden, der maa bære Hovedansvaret for det skete. Nu har Grundloven skabt Menigmand Garantier, men det er vel ikke urimeligt, at han allerede dengang følte Prokurator Linds Fremfærd som Uret.

Prokurator Rasmus Faber i Odense blev derimod 1807 fradømt sin Bevilling, fordi han paa en Ransagningsforretning havde opdaget et Tyveri uden at melde det til Øvrigheden og senere havde sigtet Landsdommer Mylius for at være partisk imod ham. Højesteret overdængede desuden Faber med Bøder og Omkostninger til et Beløb af ialt 23—2400 Rgd. Faber var dog ikke mere moralsk eller økonomisk medtaget end, at han kort efter kunde erhverve Borgerskab som Brygger i København, en saare værdifuld Erhvervelse.

Man forstaaer, stillet overfor Historier af denne Art, at Almuen, da Prokurator Fr. Chr. Bagge paa Langeland døde 1795, troede »at have set ham ofte gaa igen efter Døden.«

Man maa være Forfatteren taknemmelig for, at han ikke er bukket under for Fristelsen til at gøre Biografierne nogenlunde ens. Som i Wibergs Præstehistorie medtages ikke alene Svogre, Sønner og Svigersønner, naar de hører til Standen, og Lærestedet nævnes, men Biografierne indeholder en hel Række »udenoms« Enkeltheder, hvad der gør dem meget mere levende, end de ellers vilde have været. Meget kulturhistorisk Stof er sluppet med ind i Bogen paa den Maade. Desuden har Personalhistorikeren faaet en Mængde Spor og Antydninger at gaa efter, om nogen ønsker at følge en af de biograferede Personer videre, end det har været Forfatterens Opgave. Thi naturligvis er der Lakuner i en Bog af det Omfang som den foreliggende. Selv om Forfatteren, der er en af vore kyndigste personalhistoriske Forskere, har udnyttet alle de kendte Kilder, vil der utvivlsomt til Supplering kunne fremdrages adskilligt af mere tilfældige Oplysninger i Arkiverne.

Den Examen, der i de svundne Tider var Prokuratorstandens aandelige Borgerbrev, den dansk-juridiske Examen, afholdes sidste Gang i Aar og er derefter ophævet. De sidste »danske« Jurister af de forudgaaende Aargange har i et vist Omfang faaet Ret til at kalde sig Landsretssagførere. Standen er dermed nivelleret, Udvæksterne nedadtil er søgt hindret. Grundlaget for de gamle ilde Rygter er dermed søgt endeligt fjernet. Der er vel ingen Stand, der nu med større Ret end Sagførerstanden kan gøre Krav paa at anses for uundværlig i Samfundets Liv. Fremtidig vil Sagføreres Biografier alle glide ind

i den almindelige, men meget skematiske, »Juridisk Stat«, men for Tiden fra 1869 til 1935 er der endnu Brug for en særlig Sagførerstat, og Sagførersamfundet vil forhaabentlig snart ogsaa løse den Opgave at tilvejebringe dette nye Værk. Sagfører Volmer Lind udgav 1929 Bogen: »Kongeriget Danmarks praktiserende Sagførere«, men de, der er holdt op at praktisere, inden denne Bog udkom, eller har begyndt efter dens Trykning, er naturligvis ikke med.

Den foreliggende Bog gør saavel Forfatter som Udgiver stor Ære og vil blive modtaget af personalhistorisk Interesserede med megen Glæde. Den er naturligvis forsynet med et udførligt Personregister, hvori er medtaget ogsaa Prokuratorernes Ægtefæller og disses Forældre, hvilket giver det stor Værdi for den, der i Iver gennemblader den trykte Litteratur for at finde et Spor, der kan føre til den Synaal i Arkivernes store Høstakke, som han nu er paa Jagt efter.

Arne Sundbo.

Til anmeldelse er indsendt et lille arbejde (halvhundrede sider) med titlen »Slægtregister vedrørende Familien Bendix Thostrup fra Viborg«, udarbejdet af Chr. Bendix Thostrup. Sandt at sige har det kun ringe interesse udenfor den snævre familiekres. Det indeholder brudstykker af stamtavler over slægterne Thostrup, Bendix og Hopp, af hvilke den første (uden de fornødne henvisninger) er opstillet således, at man fra side 46 skal springe tilbage til side 7, fra side 7 skal springe frem til side 12 og fra side 12 til side 32, og desuden bringer det en i bogform opstillet anetavle for 12 hel- og halvsøskende Thostrup, af hvilke de to har deres mors (Marie Elisabeth Bendix') efternavn som fornavn, hvilket er den let angribelige foranledning til, at den hele slægt i bogens titel kommer til at figurere som »familien Bendix Thostrup«. Anetavlen giver et levende indtryk af, hvor umuligt det er at give et klart overblik over anteceden- sen, når bogform anvendes, men når hensigten — som i dette tilfælde — kun er at vise, hvor vidt man hidtil er kommet med udarbejdelsen, har denne form sin berettigelse. Det fremgår nemlig af forprdet, at det hele skrift er at betragte som en foreløbig oversigt, der senere skulde følges af et mere omfangsrigt arbejde med biografier af slægtens medlemmer. Heri ligger iøvrigt også tildels grunden til den ovenfor omtalte noget aparte ordning af en del af stamtavlestoffet. Sidst findes et par lister over indgiftede personer, men da der ikke anføres, på hvilken side i bogen de skal søges, er disse lister ret overflødige.

Det lille arbejde, der er trykt som manuskript og forsynet med nogle få billeder, kan fåes portofrit tilsendt for 3 kr. 50 øre ved henvendelse til ingeniør C. B. Thostrup i Frederikshavn.

SMAA MEDDELELSER

GRUBBE.

Den Angaben in Danmarks Adels Aarbog XL. S. 551 über den letzten Grubbe der dänischen Linien Jakob Frederik G. † 1741 in Hamburg, ist noch einiges hinzuzufügen. Bevor er, wie dort angegeben, Anna Eleonore von der Lühe heiratete, war er bereits einmal vermählt gewesen, denn »1733 erreichte der Amtshauptmann Jakob Grubbe, Ehemann der Eleonore Marie von Lützwow, die Bildung eines Fideikommisses aus der Baronschaft des Dorfes Granzin im Amt Boizenburg«. Er wird also ge-

hofft haben, seinen Stamm fortzusetzen, was ihm allerdings nicht gelungen ist. E. M. v. Lütow war auch keine junge Dame mehr, denn sie war vorher 1790 mit Just Diedrich von Türck auf Harst † 1707 und 11. 6. 1708 mit Georg von Anlow vermählt gewesen. Sie selbst ist am 10. 5. 1737 in der Stille in ihrem Begräbniss in der Kirche zu Wittenburg beigesetzt worden. Ihre Eltern waren Berthold Heinrich v. Lütow auf Seedorf und Dorothea Maria v. Bülow.

Quellen: 1) Schlie: Bau- u. Kunstdenkmäler Mecklenburgs. 2) Kirchenbuch in Wittenburg.

Max W. Grube.

TO KJÆRULF-GRENE.

Siden jeg 1914—1918 udgav det Samlerarbejde, som jeg har kaldt »Kjærulfske Studier«, har jeg fra vidt forskellig Side modtaget en Række Supplementer, som jeg har indført i mit Haandeksemplar af Bogen, der til sin Tid vil blive overgivet til Landsarkivet i Viborg.

Nogle af disse Tilføjelser er selvfølgelig af større Interesse end andre, og jeg tør maaske tro, at de nedenstaaende Oplysninger om en ostindisk og en finsk Gren paa Kjærulffernes store Træ ogsaa kan være af Interesse for dansk Personalhistorie i Almindelighed.

Da i Juni 1929 en i Southampton boende E. N. Kierulf i de engelske Blade saa, at Frk. Hedvig Kierulf fra Oslo var blevet dræbt af en Bil (i London), henvendte han sig til fhv. Byskriver F. Kierulf, Oslo, for at faa et eventuelt Slægtskab oplyst, og senere har jeg faaet følgende Oplysninger om Mr. E. N. Kierulfs Slægtsforhold.

Faktor Søren Kierulfs Søn, William Duntzfeldt Kierulf, f. Frederiksnagor 1800, død Manila 1841 (Kjærulfske Studier S. 120) blev, som det fremgaar af Faderens nylig offentliggjorte Optegnelser,¹ 1819 Kornet i det britiske 22. Regiment lette Dragoner i Bangalore (Forindien), men rejste allerede 1820 til Manila paa Luzon og boede der til sin Død. Public Record Office, London, oplyser, at han ansattes som Kornet 1/1 1819, blev forfremmet til Løjtnant 2/1 1820 og sattes paa halv Lønning 11/4 1820. Han blev gift med Nancy Reilly, hvis Slægt ikke kendes, og heller ikke vides det, hvornaar Ægteskab fandt Sted. Efter det i »Kjærulfske Studier« S. 122 anførte Brev ser det jo ud, som om han endnu 1821 var ugift, og naar hans nedennævnte Søn angives født 4/7 1819, er det sandsynligvis urigtigt. I »Kjærulfske Studier« S. 121 er nævnt 4 Børn af William Duntzfeldt Kierulf; af disse vides der intet om John K. efter hans Besøg i Danmark o. 1835. Af de 2 Døtre blev den ældste formentlig gift med en spansk Guvernør paa en af Philippinerne og den anden med en højere spansk Embedsmand, og begge kom med deres Mænd hjem til Spanien. Sønnen William Charles Kierulf angives født 4. Juli 1819 (Aaret formentlig urigtigt skal vel være 1822), død i Indien 1898. Han var Læge i den indiske Medicinalstyrelse og blev senere Overlæge ved »The great Indian Peninsular Railway«. Gift med Jessie Wilhelmine Stephenson, med hvem han havde Sønnerne Victor Vincent Valentin Kierulf, f. 7. Aug. 1871, der 1931 levede ugift i Secunderabad (Indien) efter 1919 at have faaet Afsked med Pension fra Military Section, Government of India Telegraph Department (ansat 1889), og Egbert Alexis Kierulf, f. 3. Decbr. 1862. Han har væ-

¹ Personalh. Tidsskr. 9. IV. 110. Han kaldes »Lieutenant and Quatermaster« i en engelsk-ostindisk Militær-Rulle.

ret i Militær-Departments Tjeneste i Indien og andre Steder og bor efter at have taget Afsked i Southampton. Gift med Nancey Norton, f. 1. Septbr. 1883, med hvem han har Børnene Miriam Joan Kierulf, f. 27. Decbr. 1907 og Thelma Eivir Kierulf, f. 3. April 1909.

I »Kjærulfske Studier« S. 77 er nævnt Præstesønnen fra Skredsvik Johan Fredrik Kjerrulf, der 1806 var hos Generalkrigskommissær v. Roepstorff i Slesvig By og her antagelig blev Fader til Retspræsident Johan Friederich Martin Kierulff, f. 1806. Johan Fredrik Kjerrulf blev senere i Kiel gift med Johanne Margrete Schwartz, f. 23. Marts 1797, død Jakobstad i Finland 5. Juni 1870. Kjerrulf kaldes »Feltkommisarie«, og 1818, da han paa Vej til Sverige gav Koncert i Helsingør, kaldes han Musikant fra Slesvig. Sammen med sin Hustru rejste han rundt i Sverige og Finland og holdt Koncerter, men det vides ikke, naar og hvor han døde. Ægteparret havde efternævnte Børn:

1. Susanna Frederika Charlotta Kjerulf, f. Tønningen 28. Maj 1819 (1818?), døbt 1818 i St. Olai Helsingør, død Gamle Karleby i Finland 6. Septbr. 1895, gift 1848 med Styrmand Peter Bjørkman i Gl. Karleby, f. 1787, d. 1866.
2. Ernst Elias Kjerulf, f. Skellefteå, Sverige 7. Maj 1823, død Jakobstad 30. Juli 1881, Handelsmand i Jakobstad. Deltog med Berømmelse i Byens Forsvar mod den engelske Flaades Angreb og Bombardement (1854) og fik herfor Medaille »at bære i St. George og St. Andreas Ordensbaand«. Deltog ogsaa i kommunale Anliggender. Gift I 12. Novbr. 1844 med Emerentia Christina Forsberg, f. 1. Okt. 1822 i Aabo, d. 15. Jan. 1861 i Jakobstad, gift II 24. Juni 1863 med Agata Josefina Gottleben, f. Kumo 19. Jan. 1836, d. 5. Maj 1892 i Jakobstad, Datter af Herredshøvding G. Af 1. Ægteskab 3 Børn, af 2. Ægteskab 7 Børn, fra hvilke en stor Efterslægt stammer, bl. a. Ernst Filip Kjerulf, f. 1869, Plantageejer paa Jamaica under Navn »John Philips«, Johan Viktor Kjerulf, f. 1870, d. 1924, Apoteker i Puumala, og Carl August Kjerulf, f. 1873, Farmaceut, Fotograf i Jakobstad og Inspektør ved Malmska Sygehus der; Byraadsmedlem, Stabsmedlem i Lokalstaben under Frihedskrigen 1918 og Troppechef for et Feltbatteri. Gift med Hilma Charlotta Silen, f. Gl. Karleby 3. Marts 1875 (5 Børn).

En Datter af Musikus Johan Fredrik Kjerulf, hvis Navn er ubekendt, blev o. 1850 gift med russisk Militærkaptajn Annikejeff og fulgte ham til Rusland.

C. Klitgaard.

Sognepræst C. Krarup, Tjustrup pr. Fuglebjerg, der har udgivet »Stamtavle over Efterkommerne af Chr. Krarup til Dejbjerglund« og »Stamtavle over Familien Hald«, har meddelt, at han ligger inde med et Restoplæg af disse Bøger. Han vil være taknemlig for at faa dem bortbyttede med lignende Publikationer, som Samfundets Medlemmer maatte ligge inde med. Begge de nævnte Publikationer kan ogsaa købes for en samlet Pris af 5 Kr.. Henvendelse direkte til Pastor Krarup.

Ved en beklagelig Fejl er Redaktør Carl Behrens' Navn udfaldet af Medlemsfortegnelse i 10. I. 279.

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

- I. Doktorer og Licentiat 1479—1788.
- II. Kirurger. 1738—1785.
- III. Den Danske Lægestand 1786—1838.
- IV. Den danske Lægestand.
Supplementsbind til 7 Udg. (Læger, der har taget Eksamen
efter 30. Januar 1838 og er døde inden 1. Januar 1901).
- V. Supplementsbind til I—IV.
I—V Kr. 8,—. Enkelte Bind Kr. 2,—.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660 — 1848

Kr. 3,25.

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET
SLESVIG 1660—1864

Kr. 2,—.

samt

INDHOLDSFORTEGNELSE
TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFTS

FØRSTE 50 BIND

1.—9. Række II (1880—1929)

Kr. 2,—.

Henvendelse sker til Levin & Munksgaard, Ejnar Munksgaard, Nørre-
gade 6, København K., Tlf. Central 6970.

• N Y E B Ø G E R •

Hjorth-Nielsen. H.:

Danske Prokuratorer med kongelig Bevilling 1660—1869.

Samt et Tillæg indeholdende Oplysninger om en Del
Prokuratorer uden kongelig Bevilling.

448 S.

Kr. 12,—.

Otto Fr. Arends:

Stamtavle over Slægten Fischer fra Bryrup.

72 S.

6 Pl.

Kr. 5,—.

Lis Jacobsen:

Danmarks Riges Breve.

16 S.

Kr. 0,50.

Faaes i alle Boglader.

LEVIN & MUNKSGAARD
EJNAR MUNKSGAARD - KØBENHAVN